

Dr Bleszity János

E-learning a katasztrófavédelmi, tűzoltói képzésben?

Az időhiány, a kötetlenség, a gazdaságosság miatt célszerű vizsgálni az e-learning néven ismertté vált oktatási modellt, ahol a „diákok” online, felületen keresztül kapják a tananyagot, és ha szükséges, ilyen úton kéri is számon.

Mi az e-learning?

Az e-learning az infokommunikációs technológia terméke és a távoktatás újszerű formája. Terjedését nem csak a világhálón elérhető anyagok, de a korszerű irányítási rendszerekben megjelenő oktatási modulok is támogatják. Ezek informatikai eszközökkel teszik lehetővé a továbbképzést.

- Vagyis az e-learning, vagy **web-alapú tanulás** közvetítő közegként a számítógépet, és a számítógépes hálózatot használja.
- Az e-learning pedagógiai értelemben több módszertani területet integráló **pedagógiai technológia** és
- egyben **egyéni foglalkozás**. Lehetőséget ad a csoportos munkára a moderált fórumoktól a chat-en keresztül a megosztott képernyőhasználatig. Megjelenhet az e-learning-ben a csoport munkában feldolgozott problémamegoldás, esettanulmány is, vagy különféle kreativitást fejlesztő tevékenységek, mint például az ötletbörze.
- Az e-learning a legtöbb lehetőséget az ismeretek bővítésére kínálja, de készségfejlesztésre, valamint hozzáállás módosításra is alkalmazható.

Az e-learning rendszer

Az e-learning tananyagok szerkezeti egységei a következők:

A *kurzusok* a mi fogalmaink szerint a tanterv (curriculum). Ahol a kurzusok nem rendeződnek tantervvé, ott a kurzus az e-learning rendszer legmagasabb tartalmi egysége.

A **modulok** a kurzus részei, bevezető oldalból, leckéből, a végén összegző oldalból és modulzáró tesztből állnak. A modul tartalmát tekintve egy témakört dolgoz fel.

A **lecke** a web-alapú oktatás alapegysége. A modul része, és többnyire egy oldalként kezelendő tananyag. A lecke tartalmát tekintve egy témát, fogalmat, modellt, rövidebb folyamatot, eseményt dolgoz fel. A web-alapú oktatásban a lecke feldolgozása 10-20 percet vesz igénybe, méretét tekintve pedig általában egy oldalnyi anyag.

Az e-learning rendszer funkcionalitásai közül talán a legfontosabb az adott tartalom közvetítő módozatainak leírása, meghatározása. Ezt a funkciót a **tartalomközvetítő rendszer** (Content Delivery System – CDS) végzi.

Ezen túlmenően az e-learning rendszer az egész tudásmenedzselést átfogó **tanulásmenedzselési** rendszert (Learning Management System – LMS) – alkot. Míg a CDS középpontjában a tudásátadás áll, melynek legnagyobb tartalmi egysége a kurzus, addig az LMS a kurzusok feletti struktúrákat, tanmenetet, tanterveket (curriculum) és az adott képzésben részt vevők tudástérképét fogja át. Az LMS olyan keretrendszer, melynek segítségével egy hosszú és összetett, több kurzusból álló tudásátadási folyamat menedzselhető.

Az e-learning előnyei

A tanulók számára

Az e-learning a tanuló egyéni igényeihez jobban idomul, a tanulók maguk állíthatják be az időbeosztásukat, könnyebben elérik az instruktort. A Web-alapú kurzusok minimális létszámot elérő jelentkező esetén bármikor indulhatnak. A költségmegtakarítás mellett

„ingyen” fejlődik a tanuló számítógépes ismeretei, verbális készsége, nyelvismerete, gépelési készsége.

Előnyök tűzoltóságok számára

Az e-learning módszerét a személyi állományuk fejlesztésére alkalmazó tűzoltóságok egységes színvonalú, minőségű tréninget kapnak, miközben járulékos költségeik nincsenek, szolgálat szervezési nehézségek nem jelentkeznek. Számítógéppel és Internet eléréssel bárholnan hozzáférhet a tréninghez.

A szervezetek gyorsabban tudnak reagálni a megváltozott körülményekre, a tudás gyorsan aktualizálható, adott célcsoportra szabható.

Az e-learning alkalmazása során minden kurzus feltárja a saját tanulásához szükséges forrásait. A források megtalálása, értékelése fontos eleme az e-learningnek. Minden tanuló folyamatosan kutatja a forrásokat, ezek a csoportokban (10-20 fő), összeadódnak egyfajta közös információbázissá. Ezek weboldalak, fórumok, chat-ek, amelyeket a munkatársak a kurzusok után is használhatják.

Az új tűzoltók bevezetése, betanítása nagyon fontos területe az emberi erőforrás menedzsmentnek. Ha az alapképzés során a szakértők e-learning tananyagot dolgoznak ki, egyszerűbbé válik a tanulás, a gép által történő számonkérés pedig garantálja az egységes, objektív számonkérést.

A már kidolgozott e-learning tananyagok és tesztek használhatók az új munkatársak kiválasztásában is.

Előnyök tanárok és trénerek számára

A tanár (instruktor, tutor) bárholnan menedzselheti csoportja haladását, kezelheti az e-mailjeit, válaszolhat a kérdésekre, könnyebben ellenőrzi (gyakran egy kattintással) a diákok által megadott források, hivatkozások hitelességét.

Az e-learning kurzusok tartalma sokkal dinamikusabb, mint a hagyományos oktatásoké. Egy jó példát, új adatot, friss kutatási eredményt azonnal be lehet építeni a tananyagba.

E-learning szerepkörök

A tanuló

A web-alapú oktatás a **tanuló** (hallgató, résztvevő, diák) oldaláról sokkal nagyobb egyéni motivációt, önirányítást, felelősségvállalást feltételez. A tanuló egyrészt egy **tanulócsoport** tagja, ahol az együttműködés, a vita, a közös problémamegoldás szabályainak meg kell felelnie. Ezen túl gyakran **tanulópárok** kialakítását kezdeményezi a tutor. Gyakran kell a tanulónak a saját munkáját értékelnie, ez fejlesztí reális önképének kialakulását.

Számos feladatban a tanulónak az Internet által kínált információkban kell célzottan keresnie, ami egyfajta kutatói szemléletet feltételez. Általánosságban a Web közvetítő közege miatt nagyobb az elvárás az olvasási, szövegértési, fogalmazási, az információ rendszerező és feldolgozó, valamint az interakciós kompetenciákkal szemben.

A tanár

Az e-learning-ben a tanár irányító szerepét a számítógépes program átveszi. Ugyanígy, az adminisztrációt is teljesen át tudja venni egy jól megszerkesztett eseményrögzítő/adminisztráló rendszer. A számonkérést, sőt magát az értékelést is elvégzi a program.

A klasszikus tanári szerepet három részre oszthatjuk:

- az adminisztrációt, az irányítást, a motiválást, a fegyelmezést a tananyag továbbító rendszer végzi a tanár helyett;
- a tanmenet elkészítését, az órák megtervezését, a szakirodalmakból való felkészülést, a demonstrációs eszközök összeállítását az instruktor végzi;

- a tanulók személyes támogatását, az értékelés egy részét és a visszajelzéseket a tutor adja.

A tanárok erősségei itt az alábbi területeknek megfelelően kamatozhatnak:

- a jó előadói, szerkesztői, strukturáló (összefoglalóan prezentációs) készségnek az előkészítő részben az instruktori szerepkörben veszi hasznát az oktató;
- az egyéni- és csoportos interakciós készségeknek (kérdés, tanácsadás, csoportvezetés, konfliktuskezelés, moderálás) a tutor szerepben.

A tutor

A tutor (instruktor) az adott tanulócsoportot a kurzus elvégzésében **eligazításokkal, értékeléssel** támogatja. Jártasnak kell lennie a tanácsadásban, a tényleges problémák felderítésében és kezelésében, lehetőleg úgy, hogy ne kész megoldást adjon a hallgatónak, hanem rávegye őt a probléma megoldására.

Az instruktor

Az instruktor a mi értelmezésünkben **tananyagfejlesztőt** jelent, aki az adott kurzust kifejlesztette. Inkább a tanár, mint a tankönyvszerző szerepköréhez hasonlítható, olyan értelemben, hogy a rendelkezésre álló információk, tankönyvek, szakkönyvek, cikkek, jegyzetei, video- és magnókazettái alapján megtervezi a tudásátadás folyamatát, a számonkérés/értékelés rendszerét, az egész éves tanmenetet.

Oktatási szakértő

Aki szakmailag alaposan ismer egy adott tudományágat, amit kurzusában szeretne feldolgozni, az nem feltétlen kell, hogy jártas legyen a tananyagfejlesztés tudományában, ezért célszerű az adott anyagot módszertani szakértő folyamatos tanácsadása mellett, vagy lektorálásával készíteni.

Technikai szakértő

A tananyagkészítésbe bedolgozó grafikus, Web designer, oktatástechnikus, informatikus, adminisztrátor.

Az oktatott téma szakértője

A tananyagba be lehet építeni olyan részeket, ahol előadás vagy fórum keretében egy vagy több szakértő is részt vesz (lásd videó- audiokonferencia, chatszoba). Ilyenkor ők beszélnek, vitatkoznak, írnak a témáról, majd a hallgatók kérdéseket tehetnek fel nekik. Ők az adott téma avatott szakértői.

Hogyan használható a katasztrófavédelemben?

Végezetül milyen módon lehet az e-learninget a tűzoltó, polgári védelmi, katasztrófaelhárítói képzéshez, továbbképzéshez használni? Első hallásra a válasz nemleges, hiszen ezek a szakmák rendkívül gyakorlatigényesek, sem a képzés, sem a továbbképzés nem nélkülözheti a tűzoltási, műszaki mentési, szerelési, technikakezelői gyakorlatokat a gyakorló pályák, a technikák igénybevételét.

Ugyanakkor ha alaposabban vizsgáljuk a tananyagokat a képzéseknél, továbbképzéseknél, akkor azt tapasztaljuk, hogy bizonyos témák, tananyagok továbbítására, elsajátítására alkalmas az e-learning. Természetesen az e-learning használatának és alkalmazásának nagyon sok feltétele kell, hogy meglegyen úgy technikai mint emberi (tanuló, oktató) vonatkozásában. Ezek ma még csekély mértékben állnak rendelkezésre, de az eljövendő oktatási, képzési rendszerben az e-learningnak helye lesz.

Dr Bleszity János tű. vör. gy., igazgató

BM Katasztrófavédelmi Oktatási Központ, Budapest

